

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria A

Warszawa, dnia 24 października 2023 r.

Pozycja 77

POSTANOWIENIE

z dnia 17 października 2023 r.

Sygn. akt SK 27/22

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Zbigniew Jędrzejewski – przewodniczący
Wojciech Sych – sprawozdawca
Michał Warciński
Jarosław Wyrembak
Andrzej Zielonacki,

po rozpoznaniu, na posiedzeniu niejawnym w dniu 17 października 2023 r., skargi konstytucyjnej E.A.P. o zbadanie zgodności:

art. 15 zzs¹ pkt 2 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. poz. 374, ze zm.), w brzmieniu obowiązującym od 16 maja 2020 r. i ustalonym ustawą z dnia 14 maja 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w zakresie działań osłonowych w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 (Dz. U. poz. 875), z art. 45 Konstytucji,

p o s t a n a w i a:

umorzyć postępowanie.

Orzeczenie zapadło jednogłośnie.

UZASADNIENIE

I

1. W skardze konstytucyjnej z 20 października 2021 r., uzupełnionej pismem procesowym z 16 lutego 2022 r., E.A.P. (dalej: skarżąca) wystąpiła o stwierdzenie niezgodności art. 15 zzs¹ pkt 2 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. poz. 374, ze zm.; obecnie: Dz. U. z 2023 r. poz. 1327, ze zm.; dalej: ustawa COVID-19), w brzmieniu obowiązującym od 16 maja 2020 r. i ustalonym ustawą z dnia 14 maja 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w zakresie działań osłonowych w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 (Dz. U. poz. 875; dalej: ustawa zmieniająca), z art. 45 Konstytucji.

Skargę konstytucyjną wniesiono w związku z następującą sprawą:

1.1. Skarżąca wniosła pozew o ustalenie prawa do lokalu zamiennego. Sąd Rejonowy w W. wyrokiem z 9 października 2019 r. uwzględnił powództwo. Apelację od tego wyroku wniosła strona pozwana. Wyrokiem z 10 maja 2021 r. Sąd Okręgowy w W. zmienił wyrok sądu rejonowego w ten sposób, że powództwo skarżącej oddalił. Wyrok został wydany na posiedzeniu niejawnym i był ostatecznym orzeczeniem o konstytucyjnych prawach skarżącej. W dołączonym do skargi odpisie tego orzeczenia nie została wskazana podstawa proceduralna rozpoznania apelacji i wydania wyroku na posiedzeniu niejawnym. Skarżąca nie wskazała zaś żadnych dodatkowych okoliczności towarzyszących rozpoznaniu sprawy, z których mogłaby ona wynikać.

1.2. Zdaniem skarżącej natomiast, proceduralną podstawą wydania wyroku przez Sąd Okręgowy w W. był art. 15 zzs¹ pkt 2 ustawy COVID-19, który „upoważnił sędziego-przewodniczącego do uznaniowego zarządzenia, aby przeprowadzenie merytorycznego rozpoznania apelacji strony pozwanej odbyło się (...) bez stworzenia warunków do wysłuchania strony powodowej i niejawnie” (pismo procesowe z 16 lutego 2022 r., s. 2). Wydanie wyroku na posiedzeniu niejawnym naruszyło konstytucyjną gwarancję jawnego rozpatrzenia sprawy, wynikającą z art. 45 ust. 1 Konstytucji. Ogłoszenie publiczne wyroku, jak podniosła skarżąca, jest zaś „bezwzględny obowiązek wynikający z art. 45 ust. 2 zd. 2 Konstytucji nawet w sytuacji wyłączenia jawności rozprawy” (skarga konstytucyjna, s. 2). Skarżąca zarzuciła, że kryteria zarządzenia rozpoznania sprawy na posiedzeniu niejawnym wynikające z zaskarżonego przepisu są niejednoznaczne i prowadzą do dyskrejonalnego, a w istocie arbitralnego rozstrzygnięcia o konstytucyjnym prawie do jawnego postępowania sądowego. Wskazane w kwestionowanym przepisie przesłanki, takie jak wywołanie nadmiernego zagrożenia dla zdrowia osób uczestniczących w rozprawie lub posiedzeniu jawnym, a także brak możliwości przeprowadzenia rozprawy w sposób zdalny nie mieszczą się w katalogu okoliczności pozwalających na ograniczenie lub wyłączenie prawa wynikającego z art. 45 ust. 2 Konstytucji.

2. Postanowieniem z 17 marca 2022 r., sygn. Ts 259/21 (OTK ZU B/2022, poz. 126), Trybunał Konstytucyjny nadał skardze konstytucyjnej dalszy bieg.

3. W piśmie z 27 kwietnia 2022 r. Rzecznik Praw Obywatelskich poinformował, że zgłasza udział w postępowaniu i wniósł o stwierdzenie, że „art. 15 zzs¹ pkt 2 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (t. jedn. Dz.U. z 2021 r., poz. 2095 ze zmian.), w brzmieniu obowiązującym od dnia 16 maja 2020 r. do dnia 3 lipca 2021 r., jest niezgodny z art. 45 ust. 1 w zw. z art. 31 ust. 3 oraz z art. 45 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej”.

Do dnia wydania niniejszego orzeczenia Rzecznik Praw Obywatelskich nie przesłał Trybunałowi uzasadnienia swego stanowiska.

4. W piśmie z 6 czerwca 2022 r. Prokurator Generalny wniósł o orzeczenie, że art. 15 zzs¹ pkt 2 ustawy COVID-19, w brzmieniu obowiązującym od 16 maja 2020 r., nadanym ustawą zmieniającą, w zakresie, w jakim dotyczy rozpoznania apelacji, jest zgodny z art. 45 ust. 1 Konstytucji oraz o umorzenie postępowania w pozostałej części na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK) wobec niedopuszczalności orzekania.

4.1. W pierwszej kolejności Prokurator Generalny podał w wątpliwość, czy zakwestionowany w skardze przepis rzeczywiście był zastosowany w sprawie skarżącej (był podstawą ostatecznego orzeczenia o jej konstytucyjnych prawach i wolnościach), a tym samym, czy skarga spełnia przesłankę, o której mowa w art. 53 ust. 1 pkt 1 u.o.t.p.TK. Pomimo wątpliwości w tym zakresie uznał jednak, mając na względzie zasadę *in dubio pro actione*, że wspomniana przesłanka została spełniona.

4.2. Następnie Prokurator Generalny rozważył wpływ utraty mocy obowiązującej przez zakwestionowaną regulację na dopuszczalność wydania wyroku przez Trybunał. Doszedł do wniosku, że w sprawie problemem konstytucyjnym jest przyznanie przewodniczącemu uprawnienia do zarządzania przeprowadzenia – zamiast rozprawy – posiedzenia niejawnego i problem ten – pomimo nowelizacji art. 15 zzs¹ ustawy COVID-19 – nie uległ dezaktualizacji (kwestionowana norma zawarta jest obecnie w innym przepisie ustawy COVID-19). Analizując zaś przesłankę konieczności wydania orzeczenia dla ochrony konstytucyjnych wolności i praw skarżącej, wyjaśnił, że zaskarżony przepis dotyczy sfery praw i wolności konstytucyjnie chronionych oraz że nie istnieje żaden alternatywny instrument prawny – poza ewentualnym uznaniem przepisu za niezgodny z Konstytucją – który mógłby spowodować zmianę sytuacji prawnej ukształtowanej definitywnie przed utratą mocy obowiązującej przez ten przepis. W ocenie Prokuratora Generalnego zatem, w niniejszej sprawie nie zachodzi przesłanka umorzenia postępowania z powodu utraty mocy obowiązującej przepisu w zakwestionowanym zakresie przed wydaniem orzeczenia przez Trybunał.

4.3. Precyzując przedmiot kontroli, Prokurator zwrócił uwagę, że merytoryczną kontrolę art. 15 zzs¹ pkt 2 ustawy COVID-19 należy ograniczyć tylko do zakresu, w jakim przepis ten dotyczy rozpoznania apelacji, ponieważ tylko do tego etapu postępowania odnosi się skarga konstytucyjna.

4.4. Przechodząc do merytorycznej analizy zarzutów skarżącej, Prokurator Generalny omówił szczegółowo treść powołanego w skardze wzorca kontroli i wynikającej z niego zasady jawnego rozpatrzenia sprawy. W ocenie Prokuratora, twierdzenia skarżącej, że art. 45 ust. 2 zdanie drugie Konstytucji ma charakter bezwzględny, tj. nie dopuszcza jakichkolwiek wyjątków od zasady publicznego ogłoszenia wyroku, nie mogą być zaakceptowane. Nie można bowiem wykluczyć, że przesłanki określone w art. 45 ust. 2 zdanie pierwsze Konstytucji mogą w konkretnych okolicznościach nie tylko usprawiedliwiać wyłączenie jawności rozpatrzenia sprawy poprzedzającej wydanie wyroku, lecz przemawiać także za tym, aby wyłączyć publiczne ogłoszenie wyroku. Zdaniem Prokuratora, „to przesądza o rozminięciu się zakresu zaskarżenia i przedstawionego wzorca kontroli z art. 45 ust. 2 Konstytucji, co winno skutkować umorzeniem postępowania w odniesieniu do tego wzorca (...) ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku” (pismo, s. 30).

Prokurator Generalny wskazał, że ocena zgodności zakwestionowanego unormowania z art. 45 ust. 1 Konstytucji musi uwzględniać art. 31 ust. 3 Konstytucji, który ustanawia ogólne warunki dopuszczalności ograniczeń konstytucyjnych praw i wolności.

Przeprowadzając test proporcjonalności, Prokurator Generalny wyraził pogląd, że dopuszczenie możliwości rozpoznawania apelacji na posiedzeniu niejawnym jest rozwiązaniem przydatnym i koniecznym w sytuacji stanu epidemii czy stanu zagrożenia epidemicznego, ponieważ ograniczenie kontaktów społecznych jest jednym z podstawowych środków zapobiegających transmisji wirusa. W tym kontekście ograniczenie jawności rozpoznania sprawy (przy zachowaniu pewnych elementów jawności zewnętrznej, np. możliwości zapoznania się ze stanowiskami uczestników postępowania i ustosunkowania się do tych stanowisk) należy uznać, zdaniem Prokuratora Generalnego, za środek konieczny dla zachowania ciągłości

sprawowania wymiaru sprawiedliwości w warunkach epidemii (stanu zagrożenia epidemicznego). Zakwestionowana norma nie narusza również zasady proporcjonalności *sensu stricto*, ma ona bowiem charakter fakultatywny, a jej dopuszczalność warunkowana jest zgodą stron postępowania (które mogą wyrazić sprzeciw wobec zarządzenia rozpoznania sprawy na posiedzeniu niejawnym). Kwestionowane rozwiązanie nie odbiega także od obowiązujących zwykłych, tj. określonych w art. 374 k.p.c., reguł rozpoznawania apelacji na posiedzeniu niejawnym.

5. W piśmie z 31 sierpnia 2023 r. reprezentujący Sejm Rzeczypospolitej Polskiej Marszałek Sejmu wniósł o umorzenie postępowania na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p.TK ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku.

W ocenie Marszałka Sejmu, skarżąca nie wykazała spełnienia wynikającej z art. 79 ust. 1 Konstytucji przesłanki orzeczenia na podstawie kwestionowanego przepisu o jej konstytucyjnych wolnościach lub prawach.

II

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Postanowieniem z 17 marca 2022 r., sygn. Ts 259/21 (OTK ZU B/2022, poz. 126), Trybunał Konstytucyjny nadał skardze konstytucyjnej dalszy bieg.

Skład orzekający merytorycznie nie jest związany postanowieniem o nadaniu skardze konstytucyjnej dalszego biegu, wydanym na etapie kontroli wstępnej. Na każdym etapie postępowania – aż do wydania orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie – istnieje bowiem konieczność badania, czy nie zachodzi którakolwiek z ujemnych przesłanek procesowych, pociągająca za sobą obligatoryjne umorzenie postępowania (zob. wyrok pełnego składu TK z 25 września 2019 r., sygn. SK 31/16, OTK ZU A/2019, poz. 53 oraz liczne postanowienia TK, np. z: 20 lutego 2019 r., sygn. SK 30/17, OTK ZU A/2019, poz. 8; 27 listopada 2019 r., sygn. SK 17/19, OTK ZU A/2019, poz. 65; 13 lipca 2022 r., sygn. SK 33/19, OTK ZU A/2022, poz. 50; 28 czerwca 2022 r., sygn. SK 2/21, OTK ZU A/2022, poz. 44; 23 czerwca 2022 r., sygn. SK 7/21, OTK ZU A/2022, poz. 47).

W związku z powyższym Trybunał w obecnym składzie dokonał najpierw analizy formalnej skargi konstytucyjnej.

2. Przedmiotem kontroli skarżąca uczyniła art. 15 zzs¹ pkt 2 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. poz. 374, ze zm.; obecnie: Dz. U. z 2023 r. poz. 1327, ze zm.; dalej: ustawa COVID-19), w brzmieniu obowiązującym od 16 maja 2020 r. i ustalonym ustawą z dnia 14 maja 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w zakresie działań osłonowych w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 (Dz. U. poz. 875; dalej: ustawa zmieniająca), zgodnie z którym „[w] okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19 oraz w ciągu roku od odwołania ostatniego z nich, w sprawach rozpoznawanych według przepisów ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, zwanej dalej «Kodeksem postępowania cywilnego»:

(...)

2) przewodniczący może zarządzić przeprowadzenie posiedzenia niejawnego, jeżeli uzna rozpoznanie sprawy za konieczne, zaś przeprowadzenie wymaganych przez ustawę rozprawy lub posiedzenia jawnego mogłoby wywołać nadmierne zagrożenie dla zdrowia osób w nich uczestniczących i nie można przeprowadzić ich na odległość z jednoczesnym bezpośrednim

przekazem obrazu i dźwięku, a żadna ze stron nie sprzeciwiła się przeprowadzeniu posiedzenia niejawnego w terminie 7 dni od dnia doręczenia zawiadomienia ich o skierowaniu sprawy na posiedzenie niejawne; w przesyłanym zawiadomieniu należy pouczyć stronę niezastępowaną przez adwokata, radcę prawnego, rzecznika patentowego lub Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej o prawie i terminie do złożenia sprzeciwu; (...)”.

Kwestionowany przepis został zmieniony przez art. 4 pkt 1 ustawy z dnia 28 maja 2021 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1090) i od 3 lipca 2021 r. treść wyrażona w art. 15 zzs¹ pkt 2 ustawy COVID-19 zasadniczo (choć z istotną modyfikacją merytoryczną) zawarta jest w art. 15 zzs¹ ust. 1 pkt 3 ustawy COVID-19. W związku z tym Trybunał zwrócił uwagę, że skarga w dniu jej wniesienia, tj. 20 października 2021 r., była skierowana przeciwko regulacji formalnie już nieobowiązującej. Analiza dopuszczalności orzekania o przepisie, który utracił moc obowiązującą przed wydaniem orzeczenia przez Trybunał, jest jednak w niniejszej sprawie na tym etapie przedwczesna, ponieważ pierwszorzędną kwestią, którą należy rozstrzygnąć, jest to, czy zakwestionowany w skardze przepis był podstawą ostatecznego orzeczenia w sprawie skarżącej. Na marginesie jedynie Trybunał zwrócił uwagę, że skarżąca w uzasadnieniu skargi w ogóle nie odniosła się do kwestii utraty mocy obowiązującej przez art. 15 zzs¹ pkt 2 ustawy COVID-19 i nie przedstawiła żadnej argumentacji przemawiającej za dopuszczalnością orzekania przez Trybunał w takiej sytuacji, pomimo ciężącego na niej w tym zakresie obowiązku, wynikającego z zasady skargowości.

2.1. W ocenie skarżącej, powołany wyżej przepis stanowił podstawę normatywną orzeczenia, z którego wydaniem wiąże ona naruszenie swoich konstytucyjnych praw i wolności, tj. wyroku Sądu Okręgowego w W. z 10 maja 2021 r., sygn. akt [...] (dalej: wyrok SO w W.). W odpowiedzi na zarządzenie sędziego Trybunału Konstytucyjnego z 19 stycznia 2022 r., wzywające do usunięcia braków formalnych skargi konstytucyjnej m.in. przez wykazanie, że zakwestionowany przepis był podstawą wydania ostatecznego orzeczenia w sprawie skarżącej, skarżąca wyjaśniła, że wynika to „z komparycji [wyroku SO w W.] (cyt. «po rozpoznaniu w dniu 10 maja 2021 r. w W. na posiedzeniu niejawnym»)»” (pismo procesowe skarżącej z 16 lutego 2022 r., s. 2). Skarżąca przyznała, że „uzasadnienie zaskarżonego wyroku jest niepełne i nie przytacza żadnego przepisu ustawy procesowej, z którego wynikałoby uprawnienie dla sądu rozpoznania apelacji na posiedzeniu niejawnym i nieogłaszania publicznie wyroku, co utrudnia wskazanie podstawy prawnej w skardze konstytucyjnej” (*ibidem*). Podkreśliła jednak, że „milczenie” nie może pozbawiać jej realizacji prawa do skargi konstytucyjnej i wskazała, że ustalenie podstawy prawnej ostatecznego orzeczenia jest możliwe. Jej sprawa była bowiem sprawą cywilną rozpoznawaną na podstawie przepisów ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (obecnie: Dz. U. z 2023 r. poz. 1550, ze zm.; dalej: k.p.c.). „Czas postępowania apelacyjnego zbiegł się z czasem obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19 i wejściem w życie [ustawy COVID-19] (...) w sposób szczególny [*lex specialis*] normującej rozpatrywanie apelacji w postępowaniu cywilnym” (*ibidem*). Zdaniem skarżącej zatem, „[d]o wydania wyroku na posiedzeniu niejawnym i z wyłączeniem jego publicznego ogłoszenia nie mogło dojść inaczej niż na podstawie zarządzenia przewodniczącego, o którym mowa w art. 15 zzs¹ pkt 2) [ustawy COVID-19]” (*ibidem*).

2.2. Nadając dalszy bieg skardze konstytucyjnej, Trybunał nie odniósł się do przytoczonych wyżej wyjaśnień skarżącej. Tymczasem założenie, że jedynie zakwestionowany art. 15 zzs¹ pkt 2 ustawy COVID-19 mógł stanowić podstawę rozpoznania apelacji w sprawie skarżącej na posiedzeniu niejawnym, nie ma dostatecznego oparcia zarówno w stanie prawnym, jak i faktycznym, na których tle została sformułowana skarga. Wykazanie w sposób

niewątpliwy, że zakwestionowany w skardze przepis był podstawą prawną ostatecznego orzeczenia, jest bezwzględny warunkiem formalnym, którego niespełnienie przez skarżącego pociąga za sobą obligatoryjne umorzenie postępowania przed Trybunałem. W związku z tym Trybunał w pierwszej kolejności zbadał, czy skarga spełnia warunek formalny, o którym stanowi art. 53 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK).

3. W sprawie skarżącej istniała potencjalna możliwość zastosowania jeszcze innych przepisów proceduralnych pozwalających na rozpoznanie apelacji na posiedzeniu niejawnym.

3.1. Zakwestionowany w skardze przepis stanowi *lex generalis* – dotyczy ogólnie wszystkich spraw – zatem nie tylko apelacji – rozpoznawanych według przepisów k.p.c. (por. art. 15 zzs¹ ustawy COVID-19 *in principio*). Należy jednak zauważyć, że w dniu orzekania przez SO w W. obowiązywał także art. 15 zzs³ ustawy COVID-19, wprowadzony, podobnie jak zakwestionowany art. 15 zzs¹ pkt 2 ustawy COVID-19, ustawą zmieniającą. Przepis ten odnosił się wyłącznie do apelacji i stanowił: „1. Jeżeli w sprawie rozpoznawanej według przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, w której apelację wniesiono przed dniem 7 listopada 2019 r., sąd drugiej instancji uzna, że przeprowadzenie rozprawy nie jest konieczne, może skierować sprawę na posiedzenie niejawne, chyba że strona wniesie o przeprowadzenie rozprawy lub wnoszą o przeprowadzenie niepodlegającego pominięciu dowodu z zeznań świadków lub przesłuchania stron. Sąd rozpoznaje jednak sprawę na posiedzeniu niejawnym w razie cofnięcia pozwu, cofnięcia apelacji albo jeżeli zachodzi nieważność postępowania. 2. Wniosek o przeprowadzenie rozprawy składa się w terminie 7 dni od dnia doręczenia zawiadomienia o skierowaniu sprawy na posiedzenie niejawne. W przesyłanym zawiadomieniu należy pouczyć stronę niezastępowaną przez adwokata, radcę prawnego, rzecznika patentowego lub Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej o prawie i terminie do złożenia wniosku”.

W sprawie skarżącej nie mógł on jednak być podstawą prawną rozpoznania apelacji na posiedzeniu niejawnym, gdyż została ona wniesiona 18 grudnia 2019 r., a zatem po dacie wskazanej w powołanym przepisie (po 7 listopada 2019 r.), która wyznaczała zakres stosowania art. 15 zzs³ ustawy COVID-19.

3.2. Powyższa konkluzja nie przesądza, że skoro sąd nie mógł zastosować art. 15 zzs³ ustawy COVID-19, to uczynił podstawą proceduralną rozpoznania apelacji na posiedzeniu niejawnym art. 15 zzs¹ pkt 2 ustawy COVID-19.

Sprawa skarżącej mogła być także rozpoznana na podstawie przepisów k.p.c. dotyczących apelacji (art. 367 i n. k.p.c.). Należy bowiem pamiętać, że wprowadzenie szczególnych rozwiązań proceduralnych w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 nie wyłączyło stosowania obowiązujących przepisów procesowych, w tym przypadku zawartych w k.p.c. Co więcej, w orzecznictwie sądowym podkreśla się, że przepisy ustawy COVID-19 – jako regulacja szczególna – miały uzupełnić stosowanie przepisów k.p.c. (zob. np. wyrok SN z 23 czerwca 2022 r., sygn. akt I USKP 121/21, Legalis nr 2853778).

Zgodnie z art. 374 k.p.c. „[s]ąd drugiej instancji może rozpoznać sprawę na posiedzeniu niejawnym, jeżeli przeprowadzenie rozprawy nie jest konieczne. Rozpoznanie sprawy na posiedzeniu niejawnym jest niedopuszczalne, jeżeli strona w apelacji lub odpowiedzi na apelację złożyła wniosek o przeprowadzenie rozprawy, chyba że cofnięto pozew lub apelację albo zachodzi nieważność postępowania”. Przepis w takim brzmieniu został wprowadzony do procesu cywilnego ustawą z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1469, ze zm.; dalej: ustawa z 4 lipca 2019 r.), która weszła w życie 7 listopada 2019 r. Nowelizacja art. 374 k.p.c. w sposób zna-

czący – względem poprzedniego stanu prawnego – rozszerzyła możliwości rozpoznania apelacji na posiedzeniu niejawnym, prowadząc *de facto* do zniesienia dotychczasowej zasady rozpoznawania apelacji na rozprawie. Zgodnie z art. 9 ust. 4 ustawy z 4 lipca 2019 r. do rozpoznawania środków odwoławczych wniesionych i nierozpoznanych przed dniem wejścia w życie tej ustawy stosuje się przepisy k.p.c. w brzmieniu sprzed wejścia w życie ustawy. W związku z tym – *a contrario* – w postępowaniu wszczętym przed wejściem w życie ustawy z 4 lipca 2019 r., jeżeli środek odwoławczy został wniesiony po 7 listopada 2019 r., stosuje się przepisy znowelizowane. W sprawie skarżącej apelacja została złożona 18 grudnia 2019 r., a zatem już po wejściu w życie ustawy z 4 lipca 2019 r. Nie było zatem żadnych przeszkód formalnych do zastosowania przez sąd – jako podstawy proceduralnej rozpoznania apelacji na posiedzeniu niejawnym – art. 374 k.p.c. w znowelizowanym brzmieniu.

3.3. W tym kontekście Trybunał zwrócił uwagę na podobieństwo omawianego już art. 15 zzs³ ustawy COVID-19 i art. 374 k.p.c. Wskazana w art. 15 zzs³ ustawy COVID-19 data 7 listopada 2019 r. – jako wyznaczająca granice jego stosowania – nie jest przypadkowa i pozwala na sformułowanie konkluzji, że intencją ustawodawcy było w istocie zmodyfikowanie reguły intertemporalnej wyrażonej w art. 9 ust. 4 ustawy z 4 lipca 2019 r. i objęcie zasadą rozpoznania apelacji na posiedzeniu niejawnym także apelacji wniesionych przed dniem wejścia w życie znowelizowanego art. 374 k.p.c. To zaś prowadzi do wniosku, że skoro ustawodawca ograniczył stosowanie art. 15 zzs³ ustawy COVID-19 tylko do apelacji wniesionych przed 7 listopada 2019 r. i nie wprowadził szczególnego unormowania w stosunku do apelacji wniesionych 7 listopada 2019 r. i po tym dniu, to uznał, że do tych apelacji stosuje się reguły wynikające z art. 374 k.p.c. i że są one wystarczające także w kontekście działań państwa związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19.

Mając powyższe na uwadze, Trybunał uznał za uprawnioną konkluzję, że w sprawie skarżącej nie było w ogóle podstaw do stosowania zaskarżonego przez nią art. 15 zzs¹ pkt 2 ustawy COVID-19. W stanie prawnym obowiązującym w dniu rozpoznawania apelacji w jej sprawie potencjalnie mogła być ona rozpatrzona albo na podstawie art. 15 zzs³ ustawy COVID-19 (jeśli apelacja została wniesiona przed 7 listopada 2019 r.), albo na podstawie art. 374 k.p.c. Jak już Trybunał wyjaśnił, w związku z tym, że apelacja w sprawie skarżącej została wniesiona 18 grudnia 2019 r., niemożliwe było zastosowanie art. 15 zzs³ ustawy COVID-19. Wobec braku jakiegokolwiek dowodu, że sąd orzekał na posiedzeniu niejawnym na podstawie zaskarżonego art. 15 zzs¹ pkt 2 ustawy COVID-19 (o czym więcej w punkcie 4 tej części uzasadnienia), w ocenie Trybunału, uzasadnione jest przyjęcie, iż proceduralną podstawą rozpoznania apelacji na posiedzeniu niejawnym był niezaskarżony w niniejszej sprawie art. 374 k.p.c.

4. Skarżąca, twierdząc, że do rozpoznania apelacji w jej sprawie, pomimo braku wskazania przez sąd podstawy proceduralnej rozpoznania sprawy na posiedzeniu niejawnym, „nie mogło dojść inaczej niż na podstawie zarządzenia przewodniczącego, o którym mowa w art. 15 zzs¹ pkt 2) [ustawy COVID-19]” (pismo procesowe skarżącej z 16 lutego 2022 r., s. 2), nie załączyła do skargi (ani uzupełniającego ją pisma procesowego z 16 lutego 2022 r.) jakiegokolwiek dowodu, że takie zarządzenie rzeczywiście zostało wydane. Tymczasem w świetle zakwestionowanego przepisu doręczenie stronom zawiadomienia o takim zarządzeniu przewodniczącego jest obligatoryjne, gdyż warunkuje skuteczne zgłoszenie przez strony sprzeciwu wobec przeprowadzenia posiedzenia niejawnego. Co więcej, stronę niezastępowaną przez profesjonalnego pełnomocnika procesowego, sąd w zawiadomieniu winien pouczyć o prawie i terminie złożenia sprzeciwu. Skarżąca powinna zatem dysponować takim zarządzeniem, gdyby rzeczywiście było ono podstawą wydania wyroku na posiedzeniu niejawnym. W doktrynie podkreśla się, że wydanie zarządzenia, o którym mowa w art. 15 zzs¹ pkt 2 usta-

wy COVID-19 jest obligatoryjne i powinno ono zawierać szczegółowe uzasadnienie motywów, dla których sąd zdecydował o rozpoznaniu apelacji w sposób niejawnym. Zarządzenie takie może zostać doręczone wraz z innymi zarządzeniami (np. zobowiązującym do wniesienia odpowiedzi na pozew). Wskazuje się także, że zawiadomienie o skierowaniu sprawy na posiedzenie niejawne jest skuteczne pod następującymi warunkami, spełnionymi łącznie: zostało ono skutecznie doręczone stronie (uczestnikowi) przez sąd, żadna ze stron nie zgłosiła sprzeciwu (co oznacza, że sprzeciw choćby jednej z nich wyklucza możliwość rozpoznania sprawy na posiedzeniu niejawnym), jeśli strona nie jest zastępowana przez profesjonalnego pełnomocnika, o którym mowa w przepisie – zarządzenie (zawiadomienie) powinno zawierać pouczenie o prawie do wniesienia sprzeciwu i terminie jego wniesienia (zob. Ł. Wydra, komentarz do art. 15 zzs¹, [w:] *Ustawa o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych. Komentarz*, red. K. Szmid, Warszawa 2020, dostęp: Legalis).

W celu wszechstronnego wyjaśnienia sprawy, zgodnie z treścią art. 69 ust. 1 u.o.t.p.TK, Trybunał z urzędu zwrócił się do Sądu Rejonowego w W. o przesłanie akt postępowania sądowego w sprawie skarżącej. Po ich analizie, Trybunał stwierdził, że w aktach nie ma zarządzenia, o którym mowa w zaskarżonym art. 15 zzs¹ pkt 2 ustawy COVID-19. Jest jedynie zarządzenie sędziego o doręczeniu skarżącej odpisu apelacji oraz pisma procesowego pozwanej i określeniu 14-dniowego terminu do ewentualnego ustosunkowania się do tych pism (k. akt 138-139). Nie ma zatem w aktach sądowych żadnego dowodu wykazującego, że zakwestionowany art. 15 zzs¹ pkt 2 ustawy COVID-19 był podstawą ostatecznego rozstrzygnięcia o prawach i wolnościach skarżącej.

5. Trybunał w swoim orzecznictwie, odnosząc się do zagadnienia rozkładu ciężaru dowodu w postępowaniu skargowym, wielokrotnie wyjaśniał, że to na skarżącym ciąży obowiązek uprawdopodobnienia zarzucanego naruszenia prawa lub wolności konstytucyjnej, w tym także wykazania, że źródłem ich naruszenia są zaskarżone przepisy (zob. np. wyrok TK z 9 października 2001 r., sygn. SK 8/00, OTK ZU nr 7/2001, poz. 211 oraz postanowienia TK z: 9 lipca 2012 r., sygn. SK 19/10, OTK ZU nr 7/A/2012, poz. 87; 25 stycznia 2011 r., sygn. Ts 193/10, OTK ZU nr 1/B/2011, poz. 118; 28 stycznia 2016 r., sygn. Ts 117/15, OTK ZU B/2016, poz. 78). W postępowaniu przed Trybunałem nie istnieje zatem ani domniemanie naruszenia praw skarżącej, ani domniemanie zastosowania w jej sprawie wskazanego w skardze przepisu. Analiza formalna skargi przeprowadzona przez Trybunał wykazała, że skarżąca nie uprawdopodobniła, iż zakwestionowany przepis był podstawą ostatecznego orzeczenia o jej konstytucyjnych prawach i wolnościach (przesłanka wynikająca z art. 53 ust. 1 pkt 1 u.o.t.p.TK). Jest to brak formalny skargi, który pociąga za sobą obligatoryjne umorzenie postępowania na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p.TK z powodu niedopuszczalności wydania wyroku. Trybunał podkreślił, że w sprawie niemożliwe było zastosowanie zasady *falsa demonstratio non nocet*. Zasada ta nie służy bowiem sanowaniu braków formalnych skargi konstytucyjnej, lecz jedynie korygowaniu pewnych błędów, np. przy powołaniu jednostki redakcyjnej aktu prawnego, który ma być przedmiotem kontroli, w sytuacji, gdy na podstawie całości wywodów skarżącego można jednoznacznie ustalić, że sformułowanemu przez niego problemowi konstytucyjnemu odpowiada w istocie inny przepis zastosowany w jego sprawie. Skarżąca w niniejszej sprawie jednoznacznie określiła przedmiot kontroli i precyzyjnie sformułowała problem konstytucyjny, odnosząc go do zaskarżonego przepisu. Nie wykazała jednak, że przepis ten był podstawą ostatecznego orzeczenia w sprawie, w związku z którą sformułowała skargę, i to było przeszkodą do jej merytorycznego rozpoznania.

Z powyższych względów Trybunał Konstytucyjny postanowił, jak w sentencji.